

UDK: 314(23)(497.11)
DOI: 10.5937/KonGef24026Z
Прегледни научни рад

УТИЦАЈ ДЕМОГРАФСКИХ ОБЕЛЕЖЈА НА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ ПЛАНИНСКИХ РЕГИЈА. СТУДИЈА СЛУЧАЈА: ШЉИВОВИЧКА ПЛАНИНА СА ПОДГОРИНОМ У ИСТОЧНОЈ СРБИЈИ

Јелена Живковић¹

Апстракт: Демографски проблеми попут ниског наталитета, депопулације и старења становништва карактеришу не само планине у Србији већ и планинска подручја широм света. Потешкоће са којима се ове области суочавају проузроковале су економску заосталост, сиромаштво, као и стагнацију општег социо-економског развоја. Циљ рада је да анализира тренутне демографске прилике у насељима Шљивовичке планине и њене подгорине са сврхом утврђивања основе одрживог демографског развоја. Истраживање је спроведено за 17 насеља Пиротске области. Резултати показују да су сва сеоска насеља са проучаваног простора погођена процесом депопулације и са њима повезаним променама у старосној структури становништва. Такође је установљена и велика несразмера у величини између урбане и руралне популације. Демографска ревитализација проучаваног простора не може се очекивати без примене радикалних политичких мера.

Кључне речи: демографија, одрживи развој, Србија, Шљивовичка планина

УВОД

Концепт одрживог развоја планина се први пут јавља у поглављу 13, Агенде 21, која је донета на Конференцији Уједињених нација о животној средини и одрживом развоју одржаној 1992. године у Рио Де Жанеиру. Овај концепт представља регионално специфичан процес који се бави како планинским регионима, тако и становништвом подножја и суседних области који на различите начине зависе од планинског простора.

Планинска подручја покривају 24% површине Земље. У њима живи око 12% светске популације, а у њиховом непосредном окружењу живи још 14%. Један део становништва планинских подручја живи у саобраћајно тешко приступачним, руралним, често сиромашним и заосталим областима, док други живи у великим урбаним центрима попут Мексико Ситија, Токија, Кјота и других. Глобално, 26% становништва живи у планинским или веома близу планинских подручја, што значи да преко милијарду становника света зависи од суседних планина, односно природних ресурса планинских простора као што су вода, храна, шумски производи, минерални ресурси и друго. Они, као и остало становништво света, имају користи од планинских простора и на други начин јер планине представљају изворишта климатских промена, центре биодиверзитета, као и дестинације туристичких кретања (Elliott, 2002).

Планинско становништво често живи у сиромаштву јер се највреднији планински ресурси (шуме, воде, минерали и друго) експлоатишу од стране „аутсајдера“, а специфичне потребе планинских региона најчешће нису предмет разматрања политика националног развоја. Због тога је значајно развијати локалне иницијативе за одрживи развој планинских области. Промоција јединствених планинских производа и услуга које планинске заједнице могу понудити (храна, пиће, лековито биље, сировине за козметичку индустрију, занатство, туризам) може поправити животни стандард локалног становништва. Најчешће препреке за производњу са којима се планинско становништво суочава су: недостатак ширег приступа тржишту и информација о новим пољопривредним технологијама, неадекватна инфраструктура, боље комуникације и друге (Baldascini и сарадници, 2002).

¹ Универзитет у Нишу - Природно-математички факултет, Вишеградска 33, Ниш, Србија, jelena.zivkovic@pmf.edu.rs, ORCID: 0000-0001-8074-9852

Дисконтинуитети између националних аспирација и локалних имплементација стратегија одрживог развоја су велики. У многим случајевима се уочава недостатак институционалних способности да успешно спроведу „кампање“ одрживости. Значајна питања остају занемарена у краткорочним и дугорочним плановима државе, посебно када централна власт одржава „status quo“, што не води интересима одрживе будућности.

У Србији се одрживом развоју планинских подручја не посвећује довољна пажња. Са социо-економског становишта, планинска подручја су међу најсиромашнијима у држави. Изузимајући малобројне случајеве туристички афирмисаних планина, попут Златибора, може се рећи да су планински простори они који су издвојени од главних развојних праваца.

Стратегије одрживог развоја углавном се израђују за потребе развоја појединих административних територијалних јединица (општина или округа). Нејасна идентификација граница планинских регија и читавог комплекса географских елемената таквог простора неки су од разлога да се стратегије одрживог развоја планина у Србији ретко израђују. Планинске регије се не преклапају увек са њиховим физичко-географским границама јер они обухватају и области у подножју, као и суседне области из којих становништво на различите начине зависи од овог региона.

За одрживи развој планинских области од великог су значаја његови демографски потенцијали изражени кроз његова квантитативна (број становника, различите густине становништва), динамичка (природно и механичко кретање становништва) и квалитативна обележја (старосно-полне, економске, и друге структуре). Осим тога, људски ресурси су значајни фактор одрживог развоја и због чињенице да представљају кључне чиниоце у креирању и реализовању одговарајућих развојних политика.

Шљивовичка планина са подгорином налази се у Источној Србији и саставни је део њене јужне субрегије, Балканске Србије. Административно припада општинама: Бела Паланка, Бабушница и Пирот, односно Пиротском округу. У простору Шљивовичке планине и њене подгорине, налази се укупно 17 насеља, од којих је једно градско и шеснаест сеоских. Овај простор карактеришу демографски проблеми попут опадања броја становника, врло ниских стопа фертилитета и наталитета, јако наглашених емиграција, високог степена незапослености и бројни други. Осим тога, простор Шљивовичке планине са подгорином се са 92,7% своје територије простира на територијама девастираних општина, Беле Паланке и Бабушнице. У овом раду ће се демографска обележја становништва Шљивовичке планине и подгорине за потребе анализе њиховог утицаја на одрживи развој проучаваног простора сагледати кроз промене његовог броја, густине и размештаја, као и преко његове полно-старосне структуре.

БРОЈ, ГУСТИНА И ПРОСТОРНИ РАЗМЕШТАЈ СТАНОВНИШТВА

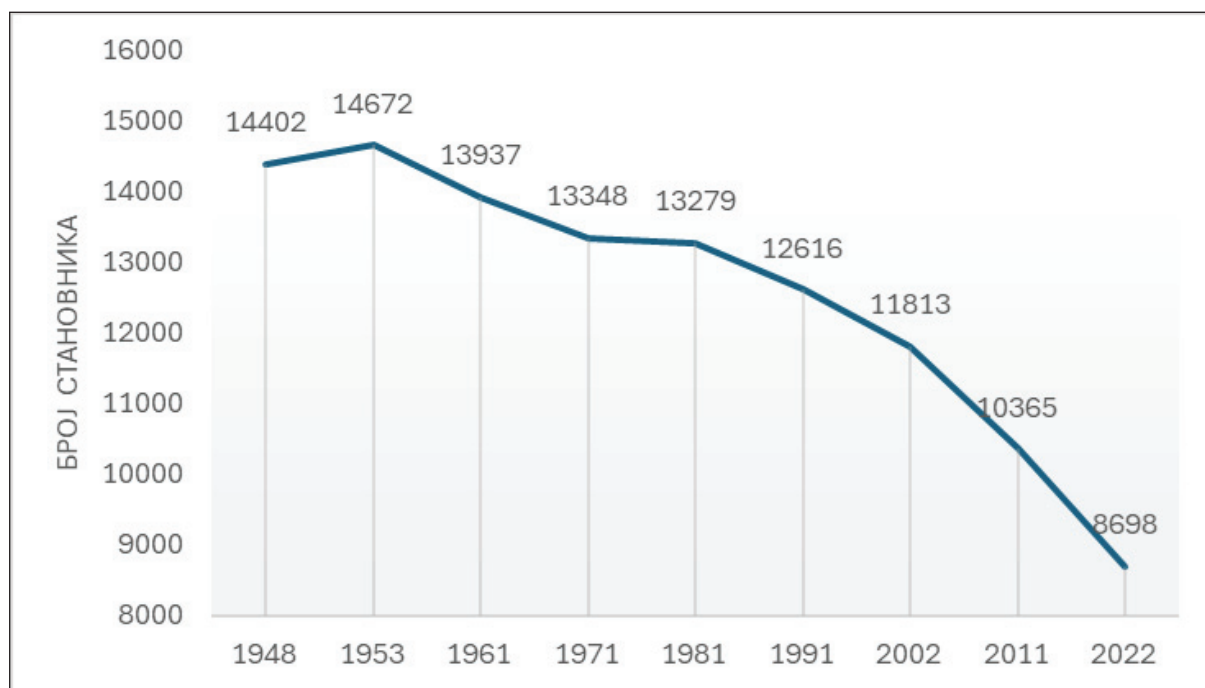
Другу половину XX и почетак XXI века карактерише опадање укупног броја становника на територији Шљивовичке планине и подгорине. Овакве промене у кретању укупног броја становника резултат су негативних природних и механичких кретања.

У периоду од 1948. до 2022. године, број становника је смањен за 39,6%. Ланчани индекс илуструје да се становништво увећавало само у току првог међупописног периода 1948-1953. године. Од 1953. године па до последњег пописа из 2022. године, број становника се континуирано смањивао. Најмање смањење укупног броја становника догодило се у периоду од 1971. до 1981. године (Графикон 1).

Посматрано по насељима, запажају се очигледне разлике између кретања броја сеоског и градског становништва (Графикон 2). Бела Паланка је у периоду 1948-2022. године, увећала број становника за два и по пута, док су сеоска насеља забележила смањење за око седам пута. Међутим, у последња два међупописна периода 2002-2011. и 2011-2022. година, и Бела Паланка је забележила смањење броја становника за 5,9%, односно за 12,3% што је последица неповољних друштвено-економских кретања у овом граду.

Миграције на релацији село-град, које су се догађале у другој половини XX века, условљене су природним, а превасходно економским разлозима. У жељи за бољим животом, сеоско становништво се са простора Шљивовичке планине и њене подгорине перманентно исељавало, и то не само у околне градове (Бела Паланка, Бабушница, Пирот, Ниш), већ и у друге веће привредне центре у Србији и бившој Југославији. Деловање природних (недостатак

квалитетног пољопривредног земљишта, сушне године и друго) и економских фактора (низак ниво агротехничких мера, немогућност да се прехрани становништво и друго), као и друштвено-економских кретања у земљи, изискивало је потребу обезбеђења додатних прихода, па је становништво почело да се бави печалбарством. Услед смањења броја активног становништва на селу дошло је до осиромашења пољопривредних газдинстава, сенилизације становништва и депопулације. Ови процеси проузроковали су додатне развојне проблеме, што је поред неповољних друштвено-економских кретања и политичке ситуације у земљи и окружењу, довело до појаве слабљења функција мањих урбаних и индустријских центара. Бела Паланка и Бабушница више не могу задовољити све егзистенцијалне потребе становништва па се и у прве две деценије XXI века наставља процес исељавања. Данашња миграциона кретања углавном карактерише трајно исељавање, како у веће урбано-индустријске центре у Србији, тако и у иностранство. Највећи проблем представља исељавање младог репродуктивног и радно способног контингента становништва, као и високо образованог становништва. После школовања у универзитетским центрима, високо образовано становништво се најчешће не враћа у завичај.

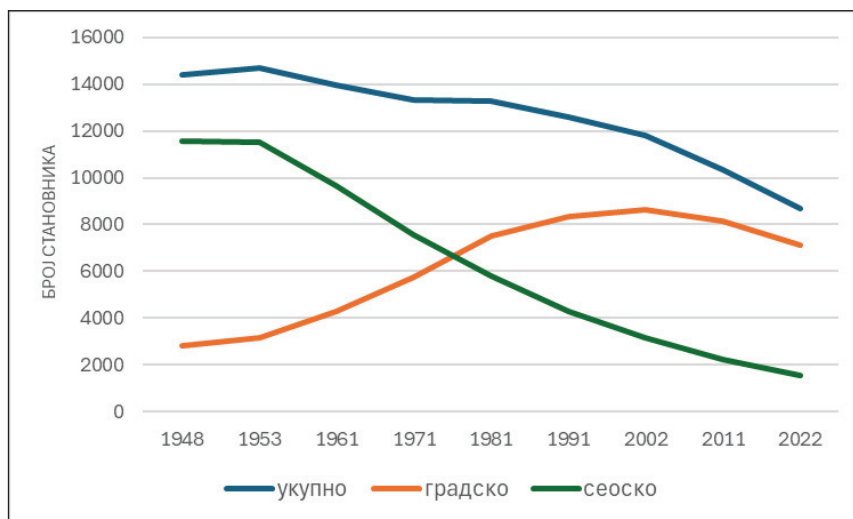
Графикон 1. Кретање броја становника Шљивовичке планине и подгорине у периоду од 1948. до 2022. године

Табела 1. Кретање укупног, сеоског и градског становништва Шљивовичке планине и подгорине у периоду од 1948. до 2022. године

Година	Укупно			Градско насеље		Сеоска насеља	
	Број	Ланчани индекс	Базни индекс 1948-100	Број	Ланчани индекс	Број	Ланчани индекс
1948.	14402	-	100	2823	-	11579	-
1953.	14672	101,8	101,8	3168	112,2	11504	99,4
1961.	13937	95,0	96,8	4300	135,7	9637	83,8
1971.	13348	95,8	92,7	5772	134,2	7576	78,6
1981.	13279	99,5	92,2	7502	130,0	5777	76,3
1991.	12616	95,0	87,6	8347	111,3	4269	73,9
2002.	11813	93,6	82,0	8626	103,3	3187	74,7
2011.	10365	87,7	72,0	8143	94,4	2222	69,7
2022.	8698	83,9	60,4	7140	87,7	1558	70,1

Извор: (Републички завод за статистику, 2023)

У простору Шљивовичке планине и подгорине, сва сеоска насеља су захваћена процесом депопулације. У првом међупописном периоду од 1948. до 1953. године, седам сеоских насеља је бележило пораст становништва (Шљивовик, Братишевац, Горње Крњино, Доње Крњино, Доњи Стрижевац, Ресник и Понор), а у другом (1953-1961. године) само насеље Доњи Стрижевац. Изузев Доњег Стрижевца, сва сеоска насеља од 1953. године бележе континуирано смањивање броја становника. У 2011. години, мање од 100 становника је имало пет насеља, а у 2022. години десет. У Креници и Ореовцу, са 7, односно 22 становника, процес депопулације је готово завршен.

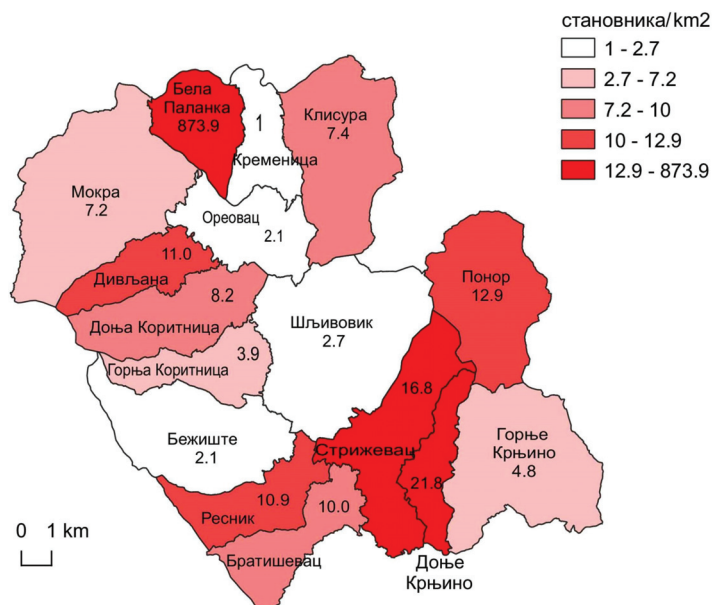

Графикон 2. Кретање укупног, сеоског и градског становништва Шљивовичке планине и подгорине у периоду од 1948. до 2022. године

Највећи број становника Шљивовичке планине и подгорине живи у општини Бела Паланка. У питању је 7811 становника, што чини 89,8% укупног становништва проучаваног простора. У девет сеоских насеља са територије општине Бела Паланка која припадају проучаваном подручју, према последњем попису живео је 671 становник, што је свега 12 становника више него у шест насеља бабушничке општине (683). Из тог разлога села бабушничке општине просечно су бројала 113,8 становника, а белопаланачке свега 74,6 становника.

Опадајући тренд у кретању укупног броја становника Шљивовичке планине и подгорине одразио се и на континуирано смањење опште густине насељености у периоду 1948-2022. године (Табела 2). Општа густина насељености смањена је са 66,8 ст/км² у 1948. години на 40,3 ст/км² у 2022. години. Са густином насељености од 40,3 ст/км² простор Шљивовичке планине и подгорине представља зону слабе насељености. То је вредност која је више него упола мања од Републичког просека (86,4). Међутим, ако се посматрају само сеоска насеља (без Беле Паланке) онда је реч о екстремно ниској општој густини насељености која је 2011. године износила чак 10,7 ст/км², а 2022, свега 7,5 ст/км² (1948. године – 55,8 ст/км²). Ова вредност је једанаест и по пута мања од републичког просека.

Супротни токови кретања броја становника у граду и сеоским насељима проузроковали су неуједначени размештај становништва између урбаног и руралног простора. Појава просторно-демографске диференцијације простора условљена је чињеницом да се број становника у градском насељу увећао два и по пута у периоду 1948-2022. година, док се број становника у истом периоду у сеоским насељима умањио седам и по пута. То подразумева присуство зоне велике концентрације становништва у Белој Паланци, а са друге стране, зону депопулације, којој припадају сва преостала насеља. Према подацима Пописа 2022, градско насеље је имало 116,5 пута већу густину насељености у односу на просек за сва преостала насеља (Табела 2, Карта 1). Са густином насељености од 873,9 ст/км² у 2022. години, градско подручје Беле Паланке представља зону врло високе густине насељености (Павловић, 1998). Међу сеоским насељима, према Попису 2011. највећу густину насељености је имало село Доње Крњино (53,1) а према Попису 2022. најгушће насељено село је исто и имало 21,8 становника по километру квадратном.

Карта 1. Густина насељености у насељима Шљивовичке планине и подгорине према Попису 2022
Извор основе: www.geosrbija.rs

Вредности које су добијене за густину насељености Шљивовичке планине и подгорине израчунате су на основу површина катастарских општина, односно сеоских атара. Атари насеља Шљивовичке планине и подгорине простиру се на површини од 215,72 km². Административно, од укупне површине Шљивовичке планине и подгорине, на територији општине Бела Паланка налази се 64,8%, на територији општине Бабушница 27,9%, а на територији општине Пирот свега 7,3%.

Према подацима Републичког геодетског завода, на територији Шљивовичке планине и подгорине присутно је 17 катастарских општина. Градско насеље Бела Паланка подељено је на две катастарске општине (Варош и Ванварош) док се два сеоска насеља Горњи и Доњи Стрижевац, налазе у оквиру катастарске општине Стрижевац.

Табела 2. Општа густина насељености становништва Шљивовичке планине и подгорине, на основу пописа становништва од 1948. до 2022. године

Година	1948.	1953.	1961	1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2022.
Укупно	66,8	68,0	64,6	61,9	61,6	58,5	54,8	48,0	40,32
Град	345,5	387,8	526,3	706,5	918,2	1021,7	1055,8	996,7	873,9
Села	55,8	55,42	46,4	36,5	27,8	20,6	15,4	10,7	7,5

Извор: (Републички завод за статистику, 2023).

ПОЛНО-СТАРОСНА СТРУКТУРА

Полно-старосна структура је веома важан фактор одрживог демографског развоја неке области. Из ње произилазе кључни контингенти становништва као што су фертилни, радни и други. Полна структура зависи од полне структуре живорођене деце, од диференцијалне смртности према полу, од миграционих кретања и од неких спољних утицаја (ратови, епидемије и друго).

Полна структура становништва Шљивовичке планине и подгорине у периоду 1971-2022. године, указује на вишу стопу маскулинитета. Најмања разлика између броја мушког и женског становништва је била у 1971. години (0,8%), а највећа 2011. и 2022. године, када је мушког становништва било више за 2,8% (Табела 3). Однос између броја мушких и женских становника показује стопа маскулинитета која је у 1971. години износила 101, 54, а у 2022. години, 105,96.

Табела 3. Полна структура становништва Шљивовичке планине и подгорине, 1971-2022.

Година	Мушко		Женско	
	Број	%	Број	%
1971.	6725	50,4	6623	49,6
1991.	6417	50,9	6199	49,1
2011.	5330	51,4	5035	48,6
2022.	4475	51,4	4223	48,6

Извор: (Савезни завод за статистику, 1973. и 1993; Републички завод за статистику, 2011. и 2022)

Анализа старосне структуре омогућује сагледавање демографског развоја неке популације у току дужег периода. Значај обележја „старост“ нарочито долази до изражаја у анализи смртности и фертилитета становништва, карактеристика миграција, као и појединачних структура становништва. Становништво Шљивовичке планине и подгорине је према пописима у периоду 1971-2022. године, припадало прелазу стационарног у регресиван тип и изразито регресивном типу.

Промене у старосној структури становништва се могу пратити упоређивањем броја становника у одређеним старосним групама, кохортама или контингентима. Старосне групе приказане у Табели 4, омогућују праћење промена у броју репродуктивно способног становништва. У међупописном периоду од 1971. до 1991. године, учешће репродуктивно способног становништва (15-49) се смањило за 4,9%, у периоду 1991-2011, за 21,2%, а у периоду 2011-2022, за 23%. Учешће најмлађе категорије становништва (0-14) је у периоду 1971-2022, смањено за 56,7%, док се учешће најстаријег становништва (50+) повећало за 14,8% (Табела 4).

Табела 4. Старосни контингенти становништва Шљивовичке планине и подгорине, 1971-2022. године

Укупно	0-14		15-49		50+		60+	
	Број	%	Број	%	Број	%	Број	%
1971.	2631	19,7	5726	42,9	3703	27,7	2366	17,7
1991.	2266	18,0	5448	43,2	4777	37,9	3012	23,9
2011.	1331	12,8	4291	41,4	4722	45,6	3057	29,5
2022.	1140	13,1	3304	38,0	4252	48,9	3054	35,1

Извор: (Савезни завод за статистику, 1973. и 1991; Републички завод за статистику, 2011. и '22)

Типологија старосне структуре становништва може се извршити на основу индекса старења становништва. Овај индекс показује однос броја становника старијих од 60 година и млађих од 20 година.

Табела 5. Стадијуми демографске старости према Пеневу

Стадијуми демографске старости		Просечна старост	Индекс старења
I	Рана демографска младост	до 20 година	до 0,07
II	Демографска младост	20-25	0,07-0,14
III	Демографска зрелост	25-30	0,14-0,28
IV	Праг демографске старости	30-35	0,28-0,50
V	Демографска старост	35-40	0,50-0,83
VI	Дубока демографска старост	40-43	0,83-1,25
VII	Најдубља демографска старост	43 и више	1,25 и више

Извор: (Пенев, 1995)

Становништво Шљивовичке планине и подгорине је према класификацији Пенева (1995), у 1971. години са индексом старости 0,62 припадало стадијуму демографске старости, а у 2022. години, са индексом старења од 2,0, стадијуму најдубље демографске старости (Табела 6).

Табела 6. Индекс и коефицијент старења становништва Шљивовичке планине и подгорине, 1971-2022.

	1971.	1991.	2011.	2022.
Индекс старења				
Укупно	0,62	1,03	1,59	2,0
Коефицијент старости (‰)				
Укупно	177,3	238,7	294,9	351.1

Извор: (Савезни завод за статистику, 1973. и 1991; Републички завод за статистику, 2011. и 2022)

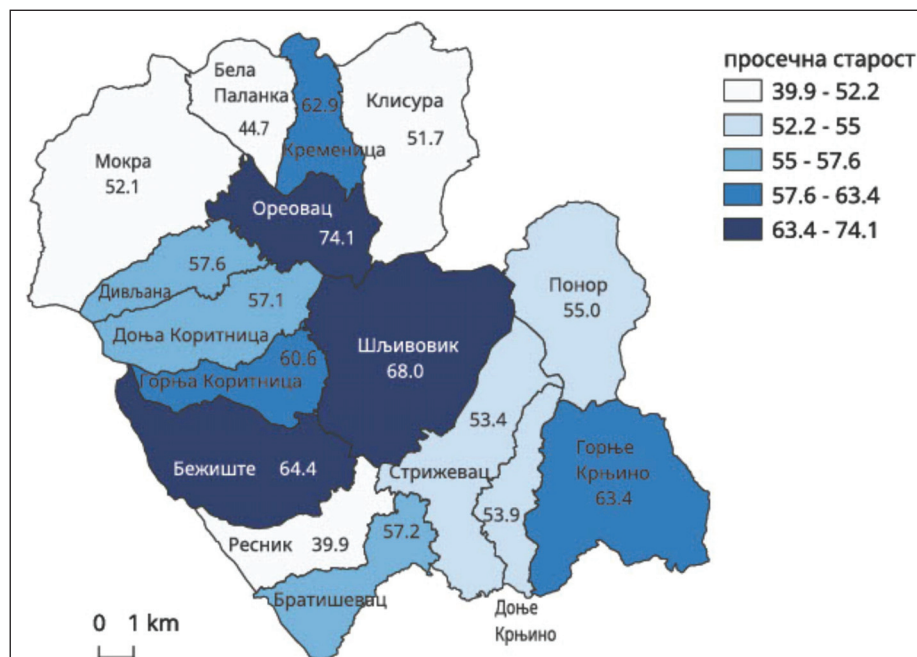
Осим индекса старења, директан показатељ израженог процеса старења у неком простору је и коефицијент старости. Овај показатељ означава релативну учесталост контингената старих особа (60 и више година) на 1000 припадника исте популације. Када он достигне вредност од 120‰, сматра се да је та популација почела демографски старити (Кицошев, Голубовић, 2004). Коефицијент старости на територији Шљивовичке планине и подгорине у периоду 1971-2022. године, није имао вредности које су се спуштале испод граничне за почетак процеса старења (Табела 6).

Табела 7. Старосна структура по насељима Шљивовичке планине и подгорине, у периоду 1991-2022. године

Насеље	1991.		2011.		2022.	
	Индекс старости	Стадијум	Индекс старости	Стадијум	Индекс старости	Стадијум
Б. Паланка	0,48	IV	1,15	VI	1,6	VII
Бежиште	4,51	VII	11,12	VII	11	VII
Г.Коритница	7,81	VII	4,22	VII	9	VII
Дивљана	2,23	VII	5,42	VII	7,3	VII
Д.Коритница	3,50	VII	5,80	VII	5,6	VII
Клисура	4,83	VII	3,00	VII	3,0	VII
Кременица	11	VII	/	VII	/	VII
Мокра	2,90	VII	3,40	VII	3,1	VII
Ореовац	5,44	VII	/	VII	20,0	VII
Шљивовик	6,92	VII	17,0	VII	26,0	VII
Братишевац	4,46	VII	7,90	VII	6,9	VII
Г. Крњино	3,61	VII	6,54	VII	16,0	VII
Г.Стрижевац	1,98	VII	14,60	VII	4,9	VII
Д. Крњино	2,07	VII	2,80	VII	5,5	VII
Д.Стрижевац	1,50	VII	2,53	VII	2,0	VII
Ресник	4,13	VII	3,19	VII	0,9	VI
Понор	1,49	VII	3,40	VII	7,5	VII

Уколико се са просторног аспекта сагледа промена старосне структуре на територији Шљивовичке планине и подгорине може се установити да се у 1991. и 2011. години становништво свих сеоских насеља налазило у стадијуму најдубље демографске старости, док се становништво Беле Паланке у 1991, налазило на прагу демографске старости, а у 2011. години, у стадијуму дубоке демографске старости. Међутим, у 2022. години у стадијуму најдубље демографске старости (стадијум VII) налазило се и градско, као и сва сеоска насеља изузев насеља Ресник (Табела 7).

Један од показатеља старосне структуре становништва Шљивовичке планине и подгорине је и његова просечна старост. Према подацима Пописа становништва из 2011. године, најмању просечну старост имало је становништво Беле Паланке која је тада износила 42,0 године, а највећу село Кременица са просечно 75,1 годином. Према Попису из 2022. године, просечна старост у насељу Бела Паланка је порасла на 44,7 године, те градско насеље није више било „најмлађе“ већ је ту особину стекло сеоско насеље Ресник, са просечном старошћу од 39,9 година. Ово село је у 2011. години имало становништво са просечном старошћу од 51 годину. Разлог за драстично подмлађивање становништва лежи у чињеници да је у деценији између два последња пописа дошло до повећане имиграције ромског становништва у ово сеоско насеље. Према подацима Пописа 2022, сеоско насеље Ресник је бројало укупно 98 становника, од чега се 51 становник изјаснио да је ромске националне припадности (РЗС, 2024). Насеље са најстаријом просечном старошћу је село Ореовац са просечно 74.1 годином (Карта 2).

Карта 2. Просечна старост становништва у 2022. години (у годинама)
Извор основе: www.geosrbija.rs

ЗАКЉУЧАК

Депопулациони процеси у Србији почели су пре више од пола века. Међутим, због деловања демографске инерције као и имиграција проузрокованих грађанским ратовима, последице нису биле толико изражене на макро нивоу. На нивоу мањих подручја као што су општине и насеља, процес депопулације који траје већ дуже од пет деценија изазива старење становништва, недостатак радне снаге и води општем замирању друштвеног живота, посебно у планинским и руралним срединама.

Анализа изабраних демографских обележја показала је да простор Шљивовичке планине и подгорине карактерише изразита депопулација и старење становништа. Стога, ови демографски поремећаји представљају ограничавајући фактор одрживог развоја простора Шљивовичке планине и њене подгорине.

За усмеравање демографских токова у позитивном правцу неопходно је успостављање стратешког документа за спровођење популационе политике на локалном нивоу. Популациона политика би се морала бавити читавим комплексом демографских проблема који су присутни у простору Шљивовичке планине и њене подгорине. Неки од њих су: низак наталитет укупне популације, старење становништва, негативне миграције, унутрашња дистрибуција становништва и бројни други. Са доношењем законске регулативе о популационој политици и спровођењем њених мера треба почети одмах. У супротном, демографски развој у будућности није реално очекивати.

ЛИТЕРАТУРА

- Baldascini, A., Perlis, A., Romeo, R., L. (2002). International Year of Mountains: concept paper. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome.
- Elliot, A., J. (2002). An Introduction for Sustainable Development, Routledge, London (ISBN: 9780203017654).
- Бубало-Живковић, М., Лукић, Т. (2015). Млади у Србији почетком 21. века, Попис становништва, домаћинства и станова 2011. у Републици Србији, Републички завод за статистику, Београд.
- Кицошев, С., Голубовић, П. (2004). Геодемографија, Универзитет у Нишу, Природно-математички факултет, Ниш.
- Павловић, М. (1998). Географија Југославије II, Савремена администрација, Београд.
- Пенев, Г. (1995): Становништво и домаћинства СР Југославије према попису 1991. године, Савезни завод за статистику и Центар за демографска истраживања института друштвених наука, Београд.

Републички завод за статистику (2003). Становништво, активност и пол, подаци по насељима, Попис становништва, домаћинства и станова у 2002, Књига 5, Република Србија, Београд.

Републички завод за статистику (2011). Становништво, старост и пол, подаци по насељима, Попис становништва, домаћинства и станова у Републици Србији, Република Србија, Београд.

Републички завод за статистику (2011а). Становништво према националној припадности по насељима, Попис 2011, Интерна документација.

Републички завод за статистику (2014). Становништво, Упоредни преглед броја становника 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991, 2002. и 2011. године, подаци по насељима, Попис становништва, домаћинства и станова у 2011. у Републици Србији, Република Србија, Београд.

Републички завод за статистику (2014а). Становништво, Упоредни преглед броја домаћинства 1948-2011. и станова 1971-2011, подаци по насељима, Попис становништва, домаћинства и станова у 2011. у Републици Србији, Република Србија, Београд.

Републички завод за статистику (2024). Становништво према националној припадности по насељеним местима, Попис 2022, подаци добијени на лични захтев

Савезни завод за статистику (1973), Становништво, пол и старост, II део, резултати по насељима и општинама, ужа територија СР Србије, Попис становништва и станова 1971, СФРЈ, Београд.

Савезни завод за статистику (1974), Попис становништва и станова 1971 – Делатност- ужа територија СР Србије, СФРЈ, Београд.

Савезни завод за статистику (1993). Становништво према старости и полу, подаци по насељима и општинама, Књига IV, Савезна Република Југославија, Београд.

Савезни завод за статистику (1993а). Попис 1991, Становништво, домаћинства и породице, подаци по насељима и општинама, Књига 6, Савезна Република Југославија, Београд.

Савезни завод за статистику (1994). Попис 1991, Становништво, активност и пол, подаци по насељима и општинама, Књига VII, СРЈ, Београд.

INFLUENCE OF DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS ON THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF MOUNTAIN REGIONS. A CASE STUDY: MOUNTAIN ŠLJIVOVIČKA PLANINA AND ITS FOOTHILLS IN EASTERN SERBIA

Jelena Živković²

Abstract: Demographic issues such as low natality, depopulation and population ageing are characteristic of the mountain areas in Serbia, including the majority of the mountain regions worldwide. These adversities have caused economic decline, poverty and a general regression of socio-economic development. This paper aims to analyze the current demographic situation concerning the settlements in the mountain Šljivovička planina and its piedmont for the purpose of determining the basis for sustainable demographic development. The survey was conducted in 17 settlements that belong to the municipalities of the Pirot District. The research results show that all rural settlements belonging to the surveyed area are affected by the process of depopulation and accompanying changes in population age structure. In terms of the urban and rural populations, there are huge distinctions in population trends, in favour of the residents of the urban settlement. Demographic revitalisation of this area cannot be expected without implementation of radical policy measures.

Keywords: Demographics, Sustainable development, Serbia, Šljivovička planina

² University of Niš - Faculty of Science, Višegradska 33, Niš, Serbia, jelena.zivkovic@pmf.edu.rs, ORCID: 0000-0001-8074-9852